

4. Дмитренко М., Іваннікова Л., Лозко Г., Музиченко Я., Шалак О. Українські символи. – К.: Народознавство, 1994. – 140 с.

5. Дунайна І., Остронос Г. Козацькі сволоки з колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» // Матеріали науково-практичної конференції «Культурно-релігійний розвиток Гетьманщини кінця XVII – початку XVIII століття». – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2006. – С. 50–53.

6. Записано Л.М. Шкірою 20.05.2017 р. від жителя м. Переяслава-Хмельницького Лідії Сергіївни Чередніченко, 1947 р. н. (дівоче прізвище Кузьменко).

7. Записано Л.М. Шкірою 02.01.2018 р. від жителя м. Переяслава-Хмельницького Катерини Іванівни Шкіри, 1941 р. н. (дівоче прізвище Лисенко).

8. Записано Л.М. Шкірою 02.01.2018 р. від жителя м. Переяслава-Хмельницького Оксани Миколаївни Гоярин, 1967 р. н.

9. Найдено О.С. Орнамент українського народного розпису: виюти, традиція, еволюція. – К, 1989. – 162 с.

10. Овчарова О.В. та ін. Словник-довідник музейного працівника. – К.: Київ, 2013. – 464 с.

11. Перепелиця А.І. Курінь гетьманської варти в резиденції Б. Хмельницького у Чигирині (1648–1678 рр.) // «Сіверщина в історії України»: наукове видання. Вип. 10. – Глухів-Київ, 2017. – С. 101–104.

12. Рибаків Б.А. Язычество древних славян. – М.: Наука, 1982. – 406 с.

13. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 16 (1) (бідняка).

14. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 52 (1) (мірошника).

15. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 64, (1) (хлібороба).

16. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 29 (1) (промисловця).

17. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 23 (1, 2, 3) (гончаря).

18. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 31 (1) (чинбаря).

19. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 19, (шинок).

20. Фонди НІЕЗ «Переяслав», інвентарна група «ПА», № 28 (3) (церковна сторожка).

Шкіра Н.В., Шкіра Н.Н., Шкіра Л.Н. Резные балки в традиционном народном жилище (за материалами артефактов Музея народной архитектуры и быта Среднего Поднепровья Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав»)

В статье исследуются музейные предметы из фондовой коллекции Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав», балки, которые поддерживали потолок в народном жилище XIX – начала XX века и являются произведениями народного искусства.

Ключевые слова: Заповедник, жилище, балка, традиции, символы, резьба.

Shkira M.V., Shkira N.M., Shkira L.M. Ceiling beams in the context of the study of traditional folk dwellings of museum of folk architecture and life of middle Dniper National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»

The article examines rare museum items from the stock collections of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav», beams supporting the ceiling in the national dwelling of the XIX – beginning of XX century and are works of folk art.

Key words: reserve, dwelling, ceiling beam, traditions, symbols, carving.

24.02.2018 р.

УДК 069.4/5(477): 2-526.62 «18»

Н.М. Ревега

ЗІБРАННЯ ІКОН ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ ХІХ СТ. У ФОНДОВІЙ КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ»

Описано колекцію ікон Покрови Пресвятої Богородиці Середньої Наддніпрянщини ХІХ ст. з фондової колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», а саме ікон Покрови Пресвятої Богородиці з Переяславщини ХІХ ст. Названо особливості іконописного зібрання.

Ключові слова: ікона, Покрова Пресвятої Богородиці, Мати Божя, омофор.

Формування колекції ікон Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (1200 одиниць зберігання основного та допоміжного фондів) здійснювалось протягом усього періоду його існування. Це – результат роботи за більш ніж 50 років всього колективу під керівництвом незмінного директора музею, Героя України М.І. Сікорського [1, с. 17].

Ікона – це особливе культурно-сакральне явище, віддзеркалення душі народу, «посередник» до Господньої благодаті. Серед тисяч різних оберегів вона посідає найважливіше місце в житті людини.

У фондах НІЕЗ «Переяслав» зібрані ікони різних сюжетів та композицій. Пресвята Богородиця – один з найшановніших образів у православ'ї. Українці та інші слов'янські народи почитають Богородицю як покровительку і заступницю перед Богом. Можливо тому і збірка ікон Богородиці у фондовій колекції Заповідника найбільш чисельна [1, с. 18].

Звернемось до ікон Покрови Пресвятої Богородиці Переяславщини ХІХ ст., що знаходяться у фондах НІЕЗ «Переяслав» (5 одиниць). Вони надійшли протягом 1970–1980 рр. різними способами (закупівля, передача). Ікони мають різні інвентарні шифрові позначення: «І», «М». Це зумовлено тим, що спочатку їх записували в інвентарну групу «Мистецтво», а зі збільшенням кількості виникла необхідність виділення їх в окрему інвентарну групу «Ікони».

14 жовтня 2017 р. Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав» на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини проводив свято Покрови Пресвятої Богородиці та День українського козацтва, під час якого була відкрита виставка ікон Покрови Пресвятої Богородиці Переяславщини ХІХ ст. з фондової колекції НІЕЗ «Переяслав» [7]. Подаємо їх опис.

1. Ікона «Покров Пресвятої Богородиці». По центру Роман Солодкоспівець в білій фелоні, ліворуч – Святий Андрій з своїм учнем Єпіфаном, праворуч – Костянтин і Єлена в царських коронах. Вгорі на хмарах перед Ісусом Христом, що сидить, колінопреклонена Мати Божя в жов-

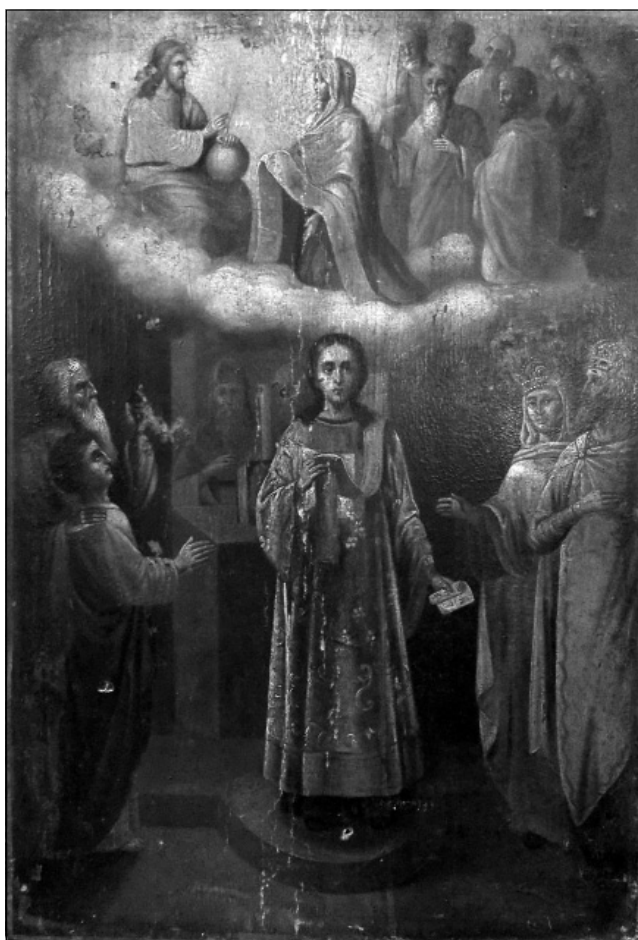

Рис. 1. Ікона Покрови Пресвятої Богородиці, с. Лецьки Переяслав-Хмельницького району

тому мафорії, за нею група святих. XIX століття. Село Лецьки Переяслав-Хмельницького району. Надійшла до НІЕЗ «Переяслав» в 1979 році (Рис. 1.).

2. Ікона «Покров Пресвятої Богородиці». В центрі на червоному підвищенні стоїть Святий Андрій Юродивий в біло-рожевому хітоні з сувоєм в руці. Ліворуч – його учень Єпіфаній в червоній гімантії та світло-коричневому хітоні, на голові митра, в руці сфера. На другому плані зображені християни. Над ними – видіння Матері Божої з сонмом святих, яка розкрила свій омофор над християнами. XIX століття. Село В'юнище Переяслав-Хмельницького району. Надійшла до НІЕЗ «Переяслав» в 1971 році (Рис. 2.).

3. Ікона «Покров Пресвятої Богородиці». Зверху на сіро-блакитному фоні, в хмарах, зображена поясна Мати Божа в блакитному хітоні, червоному мафорії, яка тримає в руках омофор. Внизу стоять: зліва – цариця Єлена в світло-блакитному хітоні, рожевому мафорії, на голові корона; справа – цар у військових обладунках, зверху накинута царська пурпурна мантия з коміром із горностая. Між ними зображено Єпіфанія, учня Святого Андрія, в світло-коричневому стихарі і червоному підряснику, який в одній руці тримає червоний омофор, в іншій – сувій. Киот дерев'яний, зі склом. Всередині – фольга. XIX століття. Село Помоклі Переяслав-Хмельницького району. На-

Рис. 2. Ікона Покрови Пресвятої Богородиці, с. В'юнище Переяслав-Хмельницького району

Рис. 3. Ікона Покрови Пресвятої Богородиці, с. Помоклі Переяслав-Хмельницького району

дійшла до НІЕЗ «Переяслав» в 1980 році (Рис. 3.).

4. Ікона «Покров Пресвятої Богородиці». В верхній частині зображена Мати Божа в зеленому хітоні та червоному мафорії, краї якого підтримують ангели. Нижче, в хмарах, видніється корабель, внизу – люди. Їх облич-

Рис. 4. Ікона Покрови Пресвятої Богородиці, м. Переяслав-Хмельницький

чя повернуті до Богородиці. Над двома янголами і Марією – дерев'яні наліплені німби. Кінець XIX століття. Переяслав-Хмельницький. Надійшла до НІЕЗ «Переяслав» в 1975 році (Рис. 4.).

5. Ікона «Покров Пресвятої Богородиці». Вгорі на хмарях зображена Матір Божя в блакитному хітоні і червоному мафорії, що тримає в руках світлий омофор, поруч – Бог Отець і Бог Син в оточенні ангелів. Внизу, праворуч, на амвоні, священнослужитель в коричневому одязі з червоним омофором в руках, за ним – група священнослужителів; ліворуч – група людей, з яких виділяються цариця Єлена і цар Костянтин. XIX століття. Село Єрківці Переяслав-Хмельницького району. Надійшла до НІЕЗ «Переяслав» в 1981 році (Рис. 5.).

Ікони Покрови Пресвятої Богородиці, які були представлені на виставці, дали можливість відвідувачам побачити святині з фондової колекції НІЕЗ «Переяслав», яка стараннями колективу постійно поповнюється і досліджується.

ПОСИЛАННЯ

1. Богуш Т. Становлення і розвиток іконописної збірник Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» / Тетяна Богуш // Переяславіка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: Збірник наукових статей. Випуск 1(3). – Переяслав-Хмельницький, 2007. – С. 17–20.
2. Інвентарна картка І-208 КН-6479.
3. Інвентарна картка І-234 КН-7777.

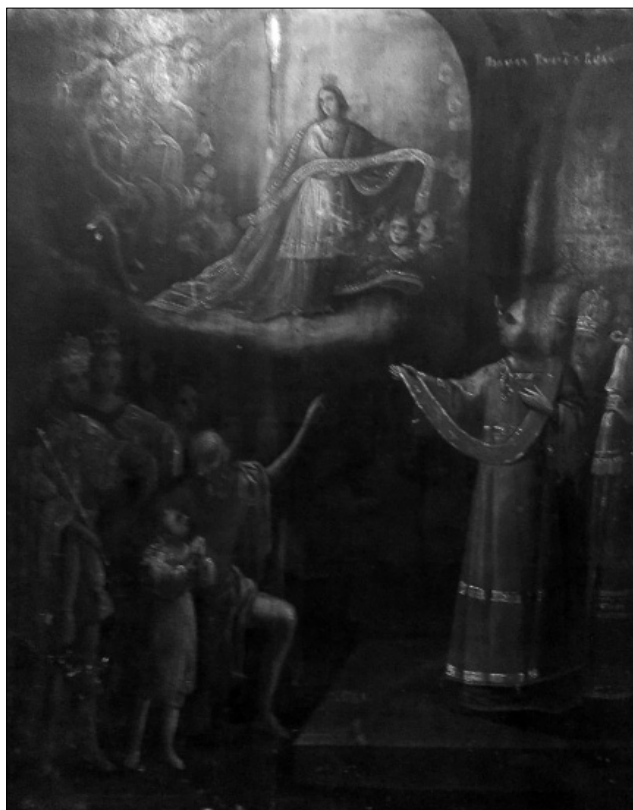

Рис. 5. Ікона Покрови Пресвятої Богородиці, с. Єрківці Переяслав-Хмельницького району

4. Інвентарна картка І-246 КН-9408.
5. Інвентарна картка М-208 КН-3248.
6. Інвентарна картка М-671 КН-3732.

7. Свято Покрови Пресвятої Богородиці та День українського козацтва пройшло у НІЕЗ «Переяслав». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niez.com.ua/events/cult-activities/1090-свято-покрови-пресвятої-богородиці-та-день-українського-козацтва-пройшло-у-ніез-«переяслав»>.

Ревега Н.М. Собрание икон Покровы Пресвятой Богородицы Переяславщины XIX века в фондовой коллекции Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав»

Описано коллекцию икон Покровы Пресвятой Богородицы Среднего Приднепровья XIX века из фондовой коллекции Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав», а именно икон Покровы Пресвятой Богородицы с Переяславщины XIX века. Названы особенности иконописного собрания.

Ключевые слова: икона, Покрова Пресвятой Богородицы, Матерь Божья, омофор.

Reveha N.M. The collection of icons of the Holy virgin of Pereiaslavschyna of XIX century from the stock collection of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»

The collection of icons of the Holy virgin of the Middle Dnieper of nineteenth century from the stock collection of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav», namely the icon of the Holy virgin from Pereiaslavschyna of the XIX century is researched. Peculiarities of the iconographic collection are named.

Key words: icon, the Holy virgin, mother of God, omophor.

06.03.2018 р.

